Rádai Eszter

„Ha megfeszülnek is, egy bizonyos szint fölé nem juthatnak”

Interjú Rácz Gyöngyivel és Orsós Józseffel

INTERJÚ - LX. évfolyam, 6. szám, 2016. február 12.

> **„Mi a vizsgákra is hordtuk Danit, ő ott nőtt fel az egyetemen, a kampusz területén, Piliscsabán, ami gyönyörű, szabadidőben is oda mentünk fel vele sétálgatni. Volt olyan tanár, aki négykézláb játszott Danival, persze volt olyan tanárnő is, aki megmondta, hogy mi még drága árat fogunk fizetni azért, hogy gyermeket vállaltunk.”**

A család, amelynek két felnőtt tagjával, a 32 éves Gyöngyivel és a 42 éves Józseffel körülbelül tíz éve vagyunk jó ismerősei egymásnak, öttagú, belőlük és három gyermekükből, Dánielből, Tamásból és Boldizsárból áll. A szülők öt éven át szociológiát hallgattak a Pázmány Péter Tudományegyetemen, diplomát azonban egyelőre nem szereztek. Budapest egy belső kerületében laknak albérletben, 36 négyzetméteren, de innen hamarosan költözniük kell, most épp lakást keresnek. A legkisebb, 15 hónapos fiú mellett pillanatnyilag az állását néhány hónapja elvesztett édesapa van gyeden, mert az édesanyának nemrég sikerült elhelyezkednie a postán, ahol felvevőként, közkeletű elnevezéssel postáskisasszonyként dolgozik.

– Értsük úgy, hogy most Gyöngyi a családfenntartó?

Rácz Gyöngyi: – Amikor kiderült, hogy Józsinak nem hosszabbítják meg a szerződését, akkor úgy döntöttünk, hogy most én próbálok állást keresni, és ez váratlanul rövid idő alatt sikerült is. Most már két hónapja dolgozom felvevőként. Józsi volt egyébként, aki ezt az állást megtalálta nekem az interneten **–** ez nálunk „csapatmunka” szokott lenni **–**, felhívta a postát, van-e felvétel nem fizikai munkára, és egy héten belül alkalmaztak is felvevőként. Sőt, megelőlegezték a postahelyi helyettesi beosztást is, amihez még nincs meg a szakképesítésem, de mostanában ehhez már elég szokott lenni az érettségi is.

– Minden nehézség nélkül felvettek?

R. Gy.: – Igen. Szerintem az tetszett meg bennem a felvételiztetőknek, legalábbis a nőknek biztosan, hogy az apuka megy gyedre, és én meg szeretnék ennyi év után kimozdulni otthonról. Mert én, mielőtt megismertem Józsit, csak egy gyereket szerettem volna, de amikor az ember szerelmes lesz, rögtön megváltozik a világról a gondolkozása. Dani, aki most kilencéves, nem volt tervezett baba, ő csak úgy jött a boldogságunkra, de közben csináltam tovább az egyetemet a Pázmányon. És aztán úgy gondoltuk, hogy legyen Daninak testvére, tudtuk, hogy nehezebb lesz, de ez nekem két gyerekkel is menni fog, csak aztán mégsem egészen úgy alakultak a dolgok, ahogy vártam, és az utolsó szigorlatomat már nem tudtam letenni.

– De ha jól tudom, még Józsinak sincs meg a diplomája.

Orsós József: – Sajnos még hátra van a szakdolgozatom, és utána az államvizsga.

– Az egyetemre egyébként a korkülönbség ellenére együtt jártatok, már együtt is felvételiztetek.

O. J.: – Igen, évfolyamtársak voltunk, mindketten szociológiát hallgattunk a Pázmányon.

– Mekkora ez a mostani lakásotok, ahonnan hamarosan költöznötök kell?

O. J.: – Nagyon kicsi, 36 négyzetméteres.

– Szoba-konyha?

R. Gy.: – Egy szoba, konyha, fürdőszoba. De az a jó, hogy a konyha nagy, oda befér egy kétszemélyes heverő.

O. J.: – Most már, ha jól számolom, harmadik éve, hogy itt lakunk. Előtte másfél szobás, kertest béreltünk szintén három évig, azt megelőzően hat évig pedig egy másfél szobás, 54 négyzetméteresben laktunk Piliscsabán, az egyetem miatt, azt nagyon szerettük. Anno megállapodtunk abban, hogy másfél szobásnál és kertes, különböző felszerelésű albérletnél nem megyünk kisebbe, de muszáj volt.

– A lakásra körülbelül mennyi megy el?

O. J.: – Mostanáig baráti áron laktunk itt, 47 ezer volt a lakbér, ehhez jött a rezsi, de ez most megszűnik, mert értékesíteni szeretné a főbérlő a lakást, és most úgy néz ki, hogy 70–80 ezer alatt nem fogunk találni.

R. Gy.: – Ráadásul mindenhol ki kell fizetni ilyenkor a tárgyhón kívül a kauciót, két-három hónapot előre, és van, ahol előre kérnek két-három hónap rezsit is. Úgyhogy elég sokra jön ki, tehát nem lesz könnyű. Most egyébként fel is mentek az árak, meg eléggé el is zárkóznak a lakástulajdonosok a családos emberektől, úgyhogy nehéz lesz.

– Az nem fordult még elő veletek, hogy amikor meglátják, hogy romák vagytok, mégsem adják ki nektek a lakást?

R. Gy.: – Persze, volt már ilyen, a napokban is megnéztünk valahol egy 90 ezer forintos albérletet, de közölték, hogy ha nekünk adnák ki, az problémát okozna a lépcsőházban.

– A lépcsőházban?

R. Gy.: – Igen, mert már volt roma lakó a házban, és az gondot jelentett a lakóközösségnek. És ilyenkor nem kezdi el győzködni az ember a másikat, mert abból semmi jó nem sülhet ki.

– Pécsett, ahonnan mindketten származtok, nem volt lakásotok?

O. J.: – Nekem volt ott tizennyolc éven át egy lakásigénylésem, de lakás nem lett belőle. Mi egyébként már 2002-ben eljöttünk Pécsről. Pontosabban akkor még csak én, egyedül, mert minket tiltottak egymástól, Gyöngyi szülei egyáltalán nem nézték jó szemmel a kapcsolatunkat.

– Miért nem? A korkülönbség vagy a társadalmi különbség miatt?

O. J.: – Hogy mondjam, Gyöngyi nagycsaládban nőtt fel, tehát öten voltak testvérek, én pedig néha nevelőszülőknél, de főképp intézetben.

– Gyöngyi családja nem volt szegény? Tehát rendezett körülmények között éltetek, viszonylag konszolidált, polgári életet?

R. Gy.: – Nélkülöznünk nem kellett, függetlenül attól, hogy öten voltunk testvérek, mert édesanyám is, édesapám is nagyon dolgos volt. Apu, ahogy visszaemlékszem, először egy élelmiszer-feldolgozó cégnél dolgozott, hűtőházban csomagolt, de hentesmunkát is végzett, később autómosó lett, szóval mondjuk úgy, segédmunkás volt. Anyu pedig, Ráczné Kalányos Gyöngyi festőművész, aki egyáltalán nem volt kispályás, annyira nem, hogy már 12 éves korában Indiában járt a rajzpályázatok révén, aztán rajzszakkört is vezetett, amely a cannes-i filmfesztiválon animációs film kategóriában díjat is nyert.

– Józsi mikor került állami gondozásba?

O. J.: – Nem pontosan tudom, hogy mikor, de egyéves koromtól már biztosan, úgy tudom, Komlón. Voltam egyébként több helyen nevelőszülőknél is, Szigetváron egy évig talán, utána Vasasra vittek ki idős nevelőszülők, ott hat évet töltöttem, majd egy évig Pécsen, és utána, 9 éves koromtól **–** úgy datálom, mert akkor negyedik osztályos voltam **–** intézetbe kerültem vissza, és utána ez már nem is változott, ott végeztem el az általános iskolát.

– És utána?

O. J.: – Utána jellemző módon a nevelők, akik az érdekeinket nézték, segítettek megcélozni valamilyen szakmát.

– A gimnázium lehetősége nem merült fel?

O. J.: – Nem, ezt a fogalmat nem is ismertük. Úgyhogy nekem a bányát ajánlották, mert annak idején az biztos jövőt, biztos állást, sőt lakáshoz jutást is jelentett, ha aláírt az ember X év szerződést. Úgyhogy én akkor Komlóra kerültem…

– 14 évesen?

O. J.: – Hát igen, az 501-es szakmunkásképző intézetbe, úgy hívták, hogy vájáriskola. Ami egy hét gyakorlatot jelentett föld alatt, és egy hét elméletet. Tehát mi már 14–15 évesen lent rohangáltunk és dolgoztunk termelésben.

– Ez milyen bánya volt?

O. J.: – Szénbánya, Anna-akna volt a neve, 500–600 méter mélyművelésű bánya. Ami itt speciális volt, hogy a geológiai viszonyok miatt nem lehetett gépesíteni, úgyhogy az ácsolástól kezdve gyakorlatilag mindent fizikai erővel kellett megoldani. Egyszer egy nemzetközi mérnökcsapat leszállt a bányába, és emlékszem, amikor minket megláttak, gyerekeket, nem akarták elhinni, hogy hány évesek vagyunk. Meg egyébként is olyanok voltak a viszonyok, hogy azt kérdezték, hol lehet kiszállni a bányából.

– Ott szerezted a gerincsérvedet?

O. J.: – Nem, ez később, már az uránbányában volt, akkor már 23 éves voltam.

– Ez a 90-es évek?

O. J.: – Hát 94-ben kezdték el bezárni az uránbányákat, a mecseki 4-es és 5-ös üzemet. Előtte már megcsináltam egy élelmiszer-eladói, boltvezetői sulit, csak aztán amikor nem vettek fel sehova dolgozni, akkor mondtam, hogy na, akkor legyen megint a bánya…

– De miért nem vettek fel?

O.J.: – Nem sikerült. Kitűnővel végeztem az eladóit, hihetetlen mennyiségű szakmai önéletrajzot adtam be mindenfele, de nem vettek fel. A bányába viszont akkor is felvettek, amikor már nagy volt a munkanélküliség.

– Hogy szerezted a gerincsérvedet?

O. J.: – Nem kellett volna, hogy megsérüljek, csak olyanok voltak a körülmények. A bányában nagyon fontos szabály, de máshogy nem is nagyon lehet dolgozni, hogy egymást segíteni kell. És én egy olyan csapatba kerültem, ahol azt mondták, hogy vigyem el egyedül azt a dolgot, amit **–** utána láttam **–** ők többen vittek.

– Egyedül voltál ott roma?

O. J.: – Igen, abban a csapatban egyedül. De amikor megroppant a derekam, akkor én még tovább dolgoztam, csak este már nehezen mentem haza… Másnap reggel pedig nem tudtam fölállni, mentővel vittek el, és aztán gerincműtétem volt. Ezután én már a bányába nem mehettem vissza.

– Akkor döntöttél úgy, hogy gimnáziumba mész?

O. J.: – Így van, mivel a háziorvosom mondta, hogy a fizikai munkát nekem el kell felejteni. És mivel a tanulás valamilyen szinten érdekelt, tehát nem idegenkedtem tőle, ezért azt gondoltam, akkor nyissunk meg más kapukat. Azt már akkor is tudtam, hogy az érettségi az egyik legfontosabb dolog, nemcsak azért, mert belépő a felsőoktatásba, hanem mert lehetnek olyan munkák, ahol ezt megkövetelik. Ráadásul ott volt helyben a Kodolányi esti gimnázium, elérhető volt, és akkor már csak azt kellett kitalálni, hogy olyan munkahelyem legyen, ahol hetente háromszor elengednek.

– Vagyis közben dolgoztál? Hiszen azt mondtad, hogy korábban nem vettek fel sehova.

O. J.: – Így van, de később mégiscsak felvettek, csak épp feketén, és persze megint fizikai munkára. De bejelentett állást nem nagyon tudtam kapni.

– Az miért jutott eszedbe, hogy akár egyetemre is mehetnél?

O. J.: – Mert közben bekeveredtem valahogy egy baráti egyesületbe, amit Amritának hívtak, egy eléggé nyitott kis csapat volt Pécsett, akik cigány gyerekekkel foglalkoztak, köztük Derdák Tibor, és ott már lehetett ilyenekről hallani, hogy továbbtanulás. De a legjobb az volt, hogy ott találkozni lehetett hasonló emberekkel, mint én, volt köztük olyan is, aki már felvételt nyert a felsőoktatásba, de még ráadásul ösztöndíjas is volt. Aztán voltak ott számítógépek, az emberrel foglalkoztak, tehát be lehetett ülni, és ugye máshol meg nem találkoztam ilyennel. Aztán voltak beszélgetések is arról, kit mi érdekel, és volt, aki azt mondta, hogy őt az angol nyelv érdekli. Hú, hát az angol nyelv, az engem is érdekel! Lehetne itt angolt korrepetálni vagy angol nyelvet tanulni ingyen? Hát igen, lehet jönni. Tehát voltak mindenféle lehetőségek, amikhez hozzá lehetett jutni. És a számítógép, az nagyon-nagyon jó dolog volt. Internet? Hát persze, azt is, korlátlanul. Fénymásolni kell? Nyomtatni? Persze. És nem mondták, hogy figyelj, te most itt zavarsz, mert ha valamilyen megbeszélés volt az egyik helyiségben, akkor át lehetett menni a másikba, és ott le lehetett ülni. Szóval jó volt oda járni.

– Akkor már ismerted Gyöngyit, vagy az egyetem hozott össze titeket?

O. J.: – Nem, mi teljesen véletlenül a városban ismerkedtünk meg, és az is érdekes volt, én estin csináltam, ő meg nappalin, de ugyanabba az osztályba kerültünk, ő is negyedikes volt, meg én is, és az érettségit is egyszerre tettük le.

– Gyöngyi, a te családodban magától értetődő volt, hogy le kell érettségizni, hogy a gyerekek továbbtanulnak, gimnáziumba mennek?

R. Gy.: – A gimnázium nem, de hogy tovább kell tanulni, az igen. Mindegy, hogy mit, az rád van bízva, de tanulni mindenképpen kell. Egyébként végül az édesanyám is leérettségizett, már felnőtt fejjel, akkor kezdte az első osztályt, amikor én harmadikos voltam.

– Mennyire számítottál te akkor fehér hollónak, mennyire volt rendkívüli dolog egy roma fiatalnak bekerülni egy pécsi gimnáziumba? Persze, akkor már létezett a Gandhi Gimnázium is.

R. Gy.: – Mi, romák talán ketten vagy hárman voltunk, az akkori igazgató, aki sajnos azóta már meghalt, Csirke Ernő bácsi nagyon jól kezelte ezt a dolgot. Ahol végeztem, az általános iskolában, ahova hatodikba kerültem – mert sok helyre jártam, ugyanis sokat költöztünk **–**, volt egy nagyon aranyos tanárnőm, Söregné Deák Róza, aki az évnyitón odaállított az egyik lány mellé, és azt mondta neki: itt van ez a kislány, négyes volt történelemből, ő lesz a párod. Tehát nem azt mondta, hogy kettes voltam matekból, hanem hogy négyes voltam történelemből. És ő biztatott mindig, hogy jelentkezz gimnáziumba, mert te oda való vagy. De én akkor még egyáltalán nem készültem szociológusnak, hanem zenét tanultam, hegedültem, gitároztam, és zongorázni is tanultam kicsit, mert a Zeneművészeti Egyetemre szerettem volna menni, és közben jártam hangképzésre... Nagyon szerettem volna, ha ez összejön, de aztán úgy

alakult, hogy anyukámmal nem tudtuk megbeszélni a dolgokat, mert ő féltett engem mint legnagyobb lányát, és nem tudta elfogadni, hogy én Józsit nem engedem. És akkor kicsit borultak a dolgok.

– Akkor döntöttetek az egyetem és a szociológia mellett?

O. J.: – Az kicsit később volt, előbb még elmentünk együtt Szegedre, ahol mindketten kaptunk munkát, én egy bútorgyárban csomagoló voltam, nejem meg a vendéglátásban dolgozott 12–18 órákat, mosogatóként, takarítóként, volt, hogy reggel ment, és én éjfélre mentem érte. Közel 9–10 hónapig voltunk ott, amikor egy régi pécsi barátom, akinek sikerült megkapaszkodnia Pesten, megkeresett telefonon, hogy hova tűntem, ide lehet jönni, itt van albérlet. És akkor meg lehet kapaszkodni.

– Én akkoriban ismertelek meg benneteket, de már első éves egyetemistaként. Az magától értetődő volt, hogy mindketten ugyanoda, szociológiára jelentkeztek?

O. J.: – Nálam igen, engem akkor már a szociológia érdekelt, igaziból a Gyöngyit annyira nem.

– Gyöngyi, ezek szerint te kedved ellenére mentél szociológiára?

R. Gy.: – Nem a kedvem ellenére, de részben Józsi hatására. Azért mondom, hogy részben, mert én humán szakos voltam a gimiben, amit érettségi tárgyamnak is választottam, és ami nem azt jelentette, hogy emelt szinten tanultuk volna az úgynevezett humán tárgyakat, hanem hogy volt egy ilyen nevű tárgyunk, aminek a keretében társadalomtudományokat tanultunk, szociológiát, társadalom-lélektant, az én érettségi tételem például az előítéletesség volt. És az nekem nagyon tetszett, hogy esettanulmányokat kellett csinálni, érdekeltek a generációs kutatások, és az interjúzást is imádtam. Tehát egyáltalán nem volt ellenemre ez a pályamódosítás.

O. J.: – Itt megint képbe került Derdák Tibi, aki akkor épp átmenetileg a minisztériumban dolgozott, a romák oktatásáért felelős miniszteri biztos mellett, és aki nagyon sokat segített a felkészülésben. Hetente egyszer összeültünk, megnéztük, melyek a fajsúlyos témák, és akkor ezt légy szíves, dolgozd fel, nézd át – mondta. Közben a szakirodalmat is megkaptuk az egyetemtől, azt kijegyzeteltük... Együtt mentünk Gyöngyivel felvételizni, és hát nagyon boldogok voltunk. Akkor már csak az volt a kérdés, hogyan fogunk megélni.

– Mert simán fölvettek?

O. J.: – Nem maximum pontszámmal, de azért bőven a ponthatár fölött.

– Miből éltetek?

R. Gy.: – Ösztöndíjból, aztán felvettük a diákhitelt, de az elején nagyon nehéz volt, hogy beosszuk, amink van. Azért is mentünk külön-külön kollégiumba, mert lakást bérelni nem tudtunk volna, de amikor Dani megszületett, akkor másodévesek voltunk, már lakást kellett bérelnünk. Viszont akkor volt a gyes. És addigra már kiismertük, mit, hogyan, merre, és elég sokat vállaltunk, hogy az ösztöndíjakat megkaphassuk. Hét végén szabadegyetem, láthatatlan kollégium, Romaversitas. Nagyon megörültünk, hogy ennyi minden lehetőség van, és mindenre jelentkeztünk, de kicsit túlvállaltuk magunkat. Mert közben még kisebb-nagyobb munkák is adódtak, telefonos kérdezőbiztosság, adatfeldolgozás, ilyesmi. Viszont így meg tudtunk élni.

O. J.: – De azért amikor Dániel, az első gyermekünk megszületett, akkor kaptunk hideget-meleget...

– De miért? És kitől?

O. J.: – A környezetünktől. Mi a vizsgákra is hordtuk Danit, ő ott nőtt fel az egyetemen, a kampusz területén, Piliscsabán, ami gyönyörű, szabadidőben is oda mentünk fel vele sétálgatni. Volt olyan tanár, aki négykézláb játszott Danival, persze volt olyan tanárnő is, aki megmondta, hogy mi még drága árat fogunk fizetni azért, hogy gyermeket vállaltunk.

– Ami nagyjából be is következett, mert amikor megszületett a második gyerek, akkor Gyöngyi kénytelen volt felfüggeszteni a tanulást. Jól tudom?

O. J.: – A második gyermeknél is végig tanult, csak az abszolutóriumot még nem szerezte meg, de a szemináriumi részeket és a törzsképzést igen. Tehát csak egy-két tárgy maradt el, viszont ezzel kizárta magát. Utána újra felvételizett, és fel is vették, de akkor ugye már költségtérítéssel, amit nem tudtunk kifizetni. De mivel ő már végzős volt, már csak amit nem lehet megfeleltetni a korábbi rendszernek, azt kellene megcsinálnia.

– Józsi, te hányadéves korodban mentél el főállásban dolgozni?

O. J.: – Ha jól számolom, negyedévesként. Már kezdetben is voltak az egyetemen alkalmi pénzes munkák, részt lehetett venni kutatásokban, kérdőíveket rögzíteni, feldolgozni, kódolni, de később, amikor Dani megszületett, egy nagyobb program keretében, gyakornoki státuszban el is helyezkedtem a főváros egyik háttérintézményénél, a Budapest Esélynél, ahol munkatanácsadó lehettem. Nagyon izgalmas munka volt, de eleinte féltem is tőle, mert nekem kellett **–** aki korábban a munkaerőpiacon teljesen esélytelenül próbáltam életben maradni **–** foglalkoznom azokkal, akik hasonló helyzetbe kerültek. Mint amikor a halálraítélt kerül a hóhér helyébe… Nagyon megtetszett egyébként ez a dolog, mert voltak sikerélményeim, kicsit kezdtem átlátni, kinek milyen segítséget lehet adni, hogy mi van az emberek fejében, kinek kell egyáltalán segíteni, mert ha nem kell, akkor nem erőltetjük rá… De elszállt ez az egy év, kifutott alólam ez a gyakornoki program, viszont a Budapest Esély megtartott. Kérdezték, hogy mivel most hirtelen nem tudnak más helyet, tudnék-e recepcióra menni, nem lenne-e ez nekem presztízsvesztés. Dehogyis! Hiszen munka, pénzkeresés! Szülő vagyok, ezért az emberölésen kívül gyakorlatilag bármit elvállalok… És akkor a recepción dolgoztam talán egy évet, és utána műszakvezetői beosztásba kerültem, a közfoglalkoztatás területén. Ez összességében még plusz három-négy év volt, tehát én összesen öt évet dolgoztam a Budapest Esélynél.

– Mikor lett vége, és miért?

O. J.: – Pont most szedtem össze a gyed miatt a papírokat, 2014 áprilisában. Vezetőcsere, igazgatóváltás volt, és az új igazgató azt mondta, hogy változni fog a profil, és a cég ezt úgy tudja túlélni, hogy karcsúsít. Én meg csak pislogtam, nagyon megrémültem, mert útban volt már a harmadik gyermek, Boldizsár, és ráadásul én elkényelmesedtem. Már régen meg tudtam volna írni a szakdolgozatot, de ellustultam, elvoltam, mint a befőtt.

– Gyöngyi közben mindvégig gyesen volt?

O. J.: – Volt, hogy közben dolgozott, de nem jelentették be. Amikor már Tamás is óvodába járt, kiléphetett volna a munkaerőpiacra, de nem jelentették be. Pedig ugyanúgy irodában dolgozott, különböző projekteket kellett csinálnia, tehát rengeteg és intenzív munka volt, ügyeket intézett, adminisztrált, telefonált, koordinált, sok minden volt, de nem kapott státuszt.

Én viszont három hónappal azután, hogy megszűnt a munkám a Budapest Esélynél, elhelyezkedtem az Emberi Erőforrások Minisztériuma javítóintézetébe, tehát a Szőlő utcai javítóintézetbe rendésznek…

– Oda pályáztál?

O. J.: – Ész nélkül mindenhova pályáztam. Nevelői státuszba szerettem volna kerülni, de azt mondta az igazgató, a folyamatban lévő tanulmányokat nem tudja figyelembe venni, viszont felvesz rendésznek. Akkoriban még annyira nem tudtam, hogy ez milyen, de akkor rögtön mondták is, hogy itt nagyon sűrűn váltják egymást az emberek, tehát nem nyugdíjas állás, de mondtam, hogy persze, elfogadom. És akkor bekerültem, és augusztustól a következő év júniusáig voltam ott rendész.

– Nem bírtad tovább? Vagy nem feleltél meg?

O. J.: – De, rengeteget dolgoztam, rengeteg túlórát vállaltam, igyekeztem tényleg úgy végezni a

munkámat, hogy azért a lelkiismeretemmel is el tudjak számolni, de egy idő múlva az igazgató azt mondta, hogy mi lenne, ha közös megegyezéssel... És akkor mondtam, hogy hát jó. Ha nem tartanak a munkámra igényt, akkor legyen így. De erről nem szeretnék többet mondani, mert mielőtt eljöttem, egy titoktartási nyilatkozatot is alá kellet írnom. Aztán volt még egy rövid, három hónapos szerződéses munkaviszonyom, de mostanra az is lejárt.

– És ekkor döntöttetek úgy, hogy te mész gyedre Boldizsárral?

O. J.: – Igen, mert azt gondoltuk, ezt nemcsak kényszerként lehet felfogni, hanem lehetőségként is, mert aki időt nyer, életet nyer, tehát akkor végre lesz időm megírni a szakdolgozatomat.

– Ismertek magatokon kívül más családot is, ahol az apa megy gyedre?

O. J.: – Nem, nem, de hát az a rendelkezés sem túl régi, ami lehetővé teszi. Amikor szóba jött, és mondta a nejem is, hogy te, képzeld el, vannak helyek, ahol, ha nem is egy egész évet, de fél évet kötelezővé tesznek az apának, először nagyon csodálkoztam, de aztán úgy gondolkoztam, hogy ezek az emberek biztosan tudnak valamit, amiért így csinálják... És tényleg, én is azt veszem észre, hogy máshogy kötődik az ember a gyermekéhez, ha vele van egész nap, látja minden rezzenését. Tehát jó dolog. Persze, igaziból az lenne jó, ha a gyed idejéből nem az egészet venném el szakdolgozatírásra, hanem csak mondjuk három hónapot, mert akkor a többi időben már tudnék dolgozni is.

– Térjünk vissza oda, ahonnan indultunk, hogy most el kell hagynotok a jelenlegi albérleteteket, azt a 36 négyzetméteres lakást, amelyben laktok, és amelyet baráti áron béreltek, 47 ezerért plusz a rezsiért. Itt hivatalosan be vagytok jelentkezve?

O. J.: – Sajnos nem, az albérletek többségébe nem engednek bejelentkezni, oda sem jelentkezhettünk be, ahol korábban hat évig laktunk, viszont ott volt szerződésünk. Itt nincs. Van viszont egy szívességi, VI. kerületi lakcímünk.

– Tehát olyan lakást nem találtok, ahol mindent a szabályok szerint csinálhatnátok? Mert akkor nem laktok sehol, akkor mehettek az utcára?

O. J.: – Volt, ahol azt mondta a területileg illetékes óvoda, hogy felveszi a gyerekeket, de legalább egy ideiglenes bejelentkezés kellene hozzá, és akkor a főbérlő rugalmas volt. De ahol most lakunk, oda nem lehetett bejelentkezni.

– Milyen lakást szeretnétek? Vagy inkább úgy kérdezem, mire van esélyetek?

R. Gy.: – Amit először nézünk, az nyilván az ára, és hogy mennyi kauciót kérnek, másodszor a lakás mérete, és minden más csak azután jön. Szeretnénk, ha legalább másfél szobás lenne, mert idén már Tomi is iskolába megy, most már két gyereknek kell valami kis helyet teremteni a tanuláshoz. És persze az sem utolsó szempont, hogy legyen valamelyest bebútorozva, mert eddig mindenhol úgy voltunk, hogy amink volt, azt el kellett hagynunk, mert sehova nem fért be semmi, úgyhogy igazából nem sok mindent viszünk a gyerekeken kívül. Mosógépünk az van, mert azt muszáj volt lecserélnünk. Ennyi. Aztán fontos, hogy mennyibe kerül a fűtés, és mennyi a közös költség, benne van-e a vízfogyasztás, mert most lett volna egy lakás 69 ezer forintért, gyönyörűen fel volt újítva, viszonylag közel az iskolához, óvodához, mert az is fontos szempont, de sajnos 25 ezer forint volt csak a közös költség. Vagyis csak a lakásért kellett volna 95 ezer forintot fizetnünk, és akkor ehhez jönne még a rezsi.

– Nektek most mennyi a havi jövedelmetek?

R. Gy.: – Én a családi adókedvezmény miatt, amit Józsival megosztunk, megkapom a bruttómat, ami 165 ezer. Ehhez jön Józsinak a 88 ezer gyed, és van ezen kívül a családi pótlék, ami 48 ezer.

– Ebből éltek öten, fizetitek a lakbért, a rezsit, a diákhitelt...

O. J.: – És most legalább kéthavi kauciót is le kell tennünk, ezért most erre gyúrunk.

– A három gyereketekkel nem vagytok jogosultak önkormányzati tulajdonú lakásra, szociális bérlakásra?

O. J.: – Pályázatot adtunk már be, de most a legutóbbi pályázaton nem nyertünk, mert nem volt albérleti szerződésünk.

– Ahhoz előbb albérleti szerződés kell, hogy lakáshoz jussatok a kerületben?

O. J.: – Több kritérium volt, ennek nem tudtunk megfelelni. Az ügyintéző azt mondta, ez azért fontos, hogy lássák egy pályázóról, lakik valahol, és ott fizeti a költségeket. Tehát ez arról ad információt nekik, hogy képes lesz egy felújítandó önkormányzati lakást rendbe tenni. Mondták, hogy ők nem adóhatóság, mi is mondtuk a főbérlőnek, hogy nyugodtan adhat albérleti szerződést, de mondta, hogy ő nem tud adni.

– Nálatok az úgynevezett CSOK, a 10 millió támogatás, 10 millió hitel nem jöhet szóba?

O. J.: – A CSOK most került képbe, és pont ma is olvastam a *Metro* újságban, hogy a kormány február 3-án még változtat rajta… Hát nem vagyok biztos abban, hogy eleget tudnánk-e tenni a különböző feltételeknek, én ugye most kikerültem a munkaerőpiacról, én nem tudom, a gyeddel számba jöhetek-e, Gyöngyi ugyanakkor már dolgozik… Meg három gyereknél a lakásnál eddig 60 négyzetméter volt a minimum, a háznál meg 90, nem nagyon lehet Budapesten ilyen értékben új lakást találni…

– És ti Budapesthez ragaszkodtok?

O. J.: – Nálunk mindig az volt a fő szempont, hogy ha az ember elveszti a munkáját, akkor Budapesten biztosan nagyobb eséllyel kap másikat. A másik szempont, hogy elérhető közelségben legyen a gyerekek iskolája, óvodája. Szeretnénk valamilyen szinten állandóságot biztosítani nekik. A nejem rengeteget költözött, nyolc általános iskolába járt, az szörnyű. Tiszaszőlősön van egy telkünk, elég szép nagy, összközműves, mondjuk tök jó lenne ott építkezni, de hát én azt hiszem, nem mernénk ezt meglépni.

– Akkor nézzük a gyerekeket. Dani, aki most harmadikos, két tannyelvű iskolába jár, ahol bizonyos tárgyakat angol nyelven tanul. Ti választottátok ezt az iskolát?

O. J.: – Persze, az angol miatt, és Tomit is ide íratjuk be. Fokozatosan vezetik be a nyelvet, eddig az ének-zenét, a rajzot és a technikát tanulták angolul, ebben az évben már a környezetismeretet is. Gyöngyi kezdettől fogva rengeteget olvasott a fiúknak, mondókákat, verseket, magyarul is, angolul is, és amint járni tudnak, különböző foglalkozásokra is vittük-visszük őket, tehát ők ebben nőnek fel. Amikor óvodát kerestünk nekik, ott mindig csodálkoztak, milyen szépen, választékosan beszélnek, milyen a képzelőerejük… Dani már könyvtárba jár, rengeteget olvas, egyedül a matematika nem megy neki.

– Azt nem szereti.

O. J.: – Azt nagyon nem, annyira nem, hogy sorban kapta az egyeseket, pedig iszonyú mennyiségű energiát fektetett bele a nejem. Úgy kezdtük, mert először úgy nézett ki, hogy nem fog beleférni az angol tagozatba, hogy megígértük, hogy megadunk neki ehhez minden támogatást. És most ott tartunk, hogy minden támogatást megadunk neki a matekhoz, mégis bukásra áll belőle, angolból pedig nullához közelít a támogatásunk, mégis négyes-ötös. Azt mondta a tanárnő, hogy túl sokat gyűrjük szegényt, hagyjuk kicsit pihenni a Danit otthon, tehát most itt tartunk.

– Miért nézett ki úgy, hogy nem fog beférni az angol tagozatra? Volt valamilyen általatok nem teljesített feltétele a felvételének?

O. J.: – Elviekben nem. A beiratkozásnál sorba kellett állni, és én igyekeztem, hogy a sor elején legyek, tehát ez rendben volt. Az igazgatónő azonban a felvételi beszélgetésen mégis azt kérdezte: apuka, ha az angolba nem fér be a kisfiú, akkor viszik az ének-zene tagozatra? Nem, semmi szín alatt – válaszoltam **–**, mi mindenképpen az angolt választjuk. De ha mégsem fér bele? Mindenképp szeretnénk, ha beférne **–** mondtam, szerintem eléggé meg is jegyeztek akkor. Aztán az első szülői értekezleten újból előjött ez a

kérdés, ugyanis mindenki talált az asztalán egy nyilatkozatot, amire az volt írva, hogy én mint szülő, ha a gyermek négyesnél rosszabb jegyre áll angol tárgyból, hozzájárulok, hogy átrakják az ének-zene tagozatra. És amikor kérték tőlem ezt az aláírt nyilatkozatot, én azt mondtam, hogy ezt természetesen nem tudom aláírni. De ez kötelező – mondta nagyon komolyan a tanárnő **–**, olyan volt a dolog számomra, mintha visszamentünk volna néhány évtizedet az időben. És én megint csak azt mondtam, hogy ne kérjen tőlem ilyet, én ezt nem tudom aláírni, hiszen épp az angol miatt választottuk az iskolát, és egy tudás alapú társadalomban hogy lehet ilyet kérni. Jó – mondta, de akkor mennem kell az igazgatónő elé. Nagyon helyes **–** válaszoltam **–**, én is szeretnék vele beszélni. Így is történt, tök jól meg is beszéltük a dolgot, csak olyan hülye érzés volt, mert nem értettem, mi szükség volt erre.

– Olyasmit nem tapasztaltatok, hogy a gyerekek az iskolában vagy az óvodában hátrányt szenvednek valamiben, csak azért, mert romák?

R. Gy.: – Szerencsére az iskolában sokféle gyerek van, kínai és spanyol osztálytársa is van Daninak, a zeneiskolában pedig, ahol csellózni tanul, egy japán kislány, szóval elég vegyes a gyerekközösség. Ennek ellenére már az osztálytársai elkezdték neki mondani, hogy csoki... Úgyhogy nem tudom. Danit próbálom nyugtatni, próbálom elmondani neki, hogy ezt hogyan kezelje, és viccelni próbálok vele, hogy ha zöld lennél, akkor azt mondanák, hogy ufó... Szóval ő nagyon komolyan veszi ezeket a dolgokat, és nagyon a szívére veszi. Hogyan is mondjam...? Ha tapasztalunk is néha ilyesmit, az ember sosem tudja... Mindig van bennünk valami kétlelkűség, hogy nem vagyunk-e mi túlérzékenyek... Hogy hol van az a határ, amikor valóban szólni kéne, mert ahogyan viselkednek velünk, az valóban ellenünk szól.

– Az nem jutott eszetekbe, hogy a könnyebb utat válasszátok? Hogy ne egy kimondottan magas presztízsű iskolát, két tannyelvű oktatást válasszatok a gyerekeiteknek? Nem lenne egyszerűbb egy gyengébb iskolában, ahol akár a legjobb tanulók is lehetnének?

O. J.: – Egyáltalán nem, azt gondoljuk, azzal nekik tennénk rosszat. Mi azon dolgozunk, hogy kinyíljon előttük a világ, hogy ne legyenek körülöttük korlátok. Nemrég összetalálkoztunk egy nagyon kedves volt évfolyamtársunkkal, és épp arról folyt a szó közöttünk, hogy jó lenne, ha összekapnánk magunkat, és végre mindketten befejeznénk az egyetemet, amikor megjegyezte: tudomásul kell vennetek, hogy Magyarországon ti, romák egy bizonyos szint fölé nem juthattok. Mert jó tisztán látni. És valóban: én 32 évesen jelentkezhettem az egyetemre, életem első felvételijét akkor tudtam beadni, nejem fiatalabb volt, de ő is megharcolt mindenért, és még most is azért küzdünk, hogy valahogy megkapaszkodjunk. Úgy gondolom, nekünk ezért is kell mindent megtennünk, hogy a gyerekeink előtt kinyissuk a világot. Ezért tartjuk fontosnak a nyelvtanulást és általában az erős alapokat. Nagyon lényegesnek érezzük, hogy zenét tanuljanak, mert az fejleszti az agy különböző részeit, mert rendszerességre nevel, rendszert visz az életükbe, és mert segít kapcsolati hálókba bekerülni, lehetőségekhez jutni. Ugyanez a helyzet a sporttal is. Tehát fontos, hogy ez a három, a nyelvek, a zene és a sport mindenképp legyen az életük része, és emellett részesüljenek egy jó erős alapképzésben, járjanak gimnáziumba és szerezzenek diplomát, hogy előttük ne legyenek olyan korlátok, mint előttünk voltak. Hogy nekik ne kényszerpályán kelljen végigbotladozniuk életük során, legyen nyitva előttük a világ, akkor is, ha Magyarországon akarnak élni és boldogulni, és akkor is, még azon az áron is, hogy messze kerülnek tőlünk. Hogy nekik ne kelljen soha elfogadniuk, hogy akármit csinálnak, ha megfeszülnek is, egy bizonyos szint fölé nem juthatnak. Mert előttük nyitott lesz a világ.